

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

У статті розглянуто педагогічну діяльність викладача фізичного виховання і спорту та виконано педагогічний аналіз процесу становлення молодого викладача вищого навчального закладу.

Діяльність викладача фізичного виховання і спорту завжди здійснюється в органічній єдності з провідною дією соціально-економічних умов, моралі суспільства, впливом засобів масової інформації й конкретного педагогічного колективу. Викладання фізкультури та спорту не обмежується повним та остаточним формуванням особистості педагога-майстра та можливе лише в педагогічній діяльності.

Педагогічний і професійний розвиток майбутнього викладача фізичного виховання має сприяти підвищенню ефективності процесу професійно-педагогічного формування в умовах інформатизації професійно-технічної освіти з метою підвищення рівня професійної підготовки молодих фахівців, а також професійного зростання в майбутній професійній діяльності.

Проблеми, пов'язані з педагогічним розвитком майбутнього вчителя фізичного виховання, вивчаються в галузі професійної педагогіки, професійної освіти та теорії, методів фізичного виховання, але для більш глибокого вивчення цієї проблеми потрібно звернутися до інших наук: філософії, соціології, культурології.

Саме «в діяльності людини її психіка не тільки проявляється, а й формується», удосконалюється. Як відомо, це багатоступінчастий процес поступового підвищення творчого потенціалу викладача від окремих елементів до системи, під час якого викладач розвиває професійні якості, уміння й навички. Під час переходу від однієї стадії до іншої існує природна спадкоємність.

Структурними компонентами педагогічної діяльності викладача фізичного виховання і спорту є також розвиток необхідних професійно-педагогічних якостей, умінь і навичок організації науково-дослідної та виховної роботи. Ядром становлення є професійне вдосконалення, зміст якого багатобічний і своєрідний для кожного педагога. У ході професійного вдосконалення в молодого викладача розвиваються його педагогічна спрямованість, компетентність, відбувається накопичення й розвиток творчого потенціалу, на цій основі виробляється індивідуальний стиль діяльності.

Педагогічна діяльність учителя фізичної культури і спорту – це діалектичний і динамічний процес, який має як зміст, так і характерні риси й певні етапи професійного зростання.

Ключові слова: фізичне виховання, педагогічна діяльність, адаптація, викладач, процес, етапи.

Постановка проблеми. Виявлення факторів педагогічного та професійного розвитку майбутнього викладача фізичного виховання має сприяти зростанню ефективності процесу професійного й педагогічного становлення в умовах інформатизації професійної освіти з метою підвищення рівня фахової підготовки молодих фахівців, а також успішності професійного зростання в майбутній професійній діяльності.

Проблеми, пов'язані з педагогічним розвитком майбутнього викладача фізичного виховання, перебувають у полі зору професійної педагогіки, професійної освіти й теорії, методики фізичного виховання, але для глибшого вивчення цієї проблеми необхідно звертатися й до інших наук: філософії, соціології, культурології, психології тощо.

Загальновідомим є той факт, що становлення викладача фізичного виховання і спорту здійснюється в процесі активної взаємодії соціального середовища та його особи, яка має свій складний

зміст, різний адаптаційний період і специфіку прояву свого творчого обдарування [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи процес становлення молодих викладачів випускників інституту здоров'я, спорту і туризму, ми встановили, що він суперечливий, непрямолінійний, етапний, є проміжною ланкою між завершенням навчання у ВНЗ та самостійним виконанням функціональних обов'язків.

Необхідною умовою ефективності процесу становлення є активність самої особи, усвідомлення нею свого конкретного нового становища. Саме ця усвідомленість педагогічної та професійної діяльності є могутнім стимулятором «куського гігантського запасу енергії й талантів» людини у сфері спортивної діяльності. Не можна не погодитися, що становлення припускає перехід від одного ступеня розвитку до іншого, виникнення нового та зникнення старого.

Аналіз спеціальної педагогічної літератури дав нам змогу обґрунтувати в змісті процесу

ставлення викладача фізичного виховання і спорту основні позиції, сутність яких можна подати так [4]:

1) по-перше, становлення викладача фізичного виховання і спорту завжди здійснюється в органічній єдності з провідною дією соціально-економічних умов, політики держави, моралі суспільства, впливу засобів масової інформації (телебачення, радіо, преси) і конкретного педагогічного колективу, ефективність якого немислима без активності особи самого педагога. Досвід свідчить, що за наявності названих об'єктивних чинників активна позиція педагога має вирішальне значення в процесі його творчого становлення й оволодіння педагогічним досвідом;

2) по-друге, становлення викладача фізичного виховання і спорту можливо тільки в педагогічній діяльності. Саме «в діяльності людини її психіка не тільки виявляється, а й формується», удосконалюється. Як відомо, це багатетапний процес поступового нарощування творчого потенціалу педагога від окремих елементів до системи, у ході якого здійснюється формування у викладача професійних властивостей і якостей, умінь і навичок. У переході від однієї стадії до іншої закономірно виявляється спадкоємність;

3) по-третє, становлення викладача фізичного виховання і спорту не закінчується повним та остаточним формуванням особи педагога-майстра, а є лише його найважливішим проміжним етапом [3], хоча чіткої межі між становленням і зрілістю не існує.

Ці теоретичні положення визначили характер дослідження процесу педагогічного діяльності молодого викладача фізичного виховання і спорту, що включило досвід викладачів із різним стажем педагогічної роботи у ВНЗ, теоретичний аналіз проблеми, цілеспрямоване й систематичне спостереження за педагогічною діяльністю викладачів-початківців, аналіз різних документів педагогічної діяльності [5].

Мета статті – провести педагогічний аналіз процесу становлення молодого викладача вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. На основі виявлених особливостей педагогічної діяльності молодих викладачів, узагальнених результатів комплексного дослідження визначені найважливіші структурні компоненти процесу становлення молодих викладачів фізичного виховання і спорту:

а) глибоке і творче оволодіння змістом предмету, що викладається (відповіло 98% респондентів);

б) удосконалення методичних навичок і вмінь (93%);

в) розвиток педагогічної спрямованості як визначального елементу психологічної структури особи (84%);

г) розвиток творчого потенціалу викладача, прояв його потенційних дарувань (75%);

д) затвердження власного стилю педагогічної діяльності (65%);

е) розвиток взаємин співпраці зі студентами та членами педагогічного колективу (60%).

Дослідженням установлено, що структурними компонентами педагогічного становлення викладача фізичного виховання і спорту є також розвиток необхідних професійно-педагогічних якостей особи, навичок і вмінь організації науково-дослідної та виховної роботи. Ядром становлення є професійне вдосконалення, зміст якого багатобічний і своєрідний для кожного педагога [3; 4]. У ході професійного вдосконалення в молодого викладача розвиваються його педагогічна спрямованість, компетентність, відбувається накопичення й розвиток творчого потенціалу, на цій основі виробляється індивідуальний стиль діяльності.

Найважливішими структурними компонентами викладача фізичного виховання і спорту є:

- удосконалення його педагогічної спрямованості, розвитку педагогічної компетентності;
- удосконалення методики викладання;
- накопичення творчого потенціалу;
- формування в кожного викладача педагогічної системи професійної діяльності.

У зв'язку з цим вельми доречні слова класика педагогічної вітчизняної теорії В.А. Сухомлинського, який говорив, що «в кожного думачого педагога є своя система». Відомо, що в ході освоєння спеціальності й подальшого професійного вдосконалення кожен педагог накопичує специфічні знання, що визначають структуру його роботи. Оволодіваючи прийомами та методами навчання й виховання, він формує комплекс умінь, які може реалізувати на практиці.

Теоретичні та практичні знання разом з вміннями й особистими якостями викладача, що впливають на процес його діяльності, створюють єдину педагогічну систему.

Загальновідомим є те, що становлення викладача фізичного виховання і спорту – процес украй суперечливий. Суперечність зумовлена різноманіттям чинників, а саме:

а) соціальними (ринкові відносини, навчально-матеріальна база, житлові умови тощо);

б) соціально-психологічними (етичний клімат у колективі, наявність творчої обстановки, рівень адаптації педагога в діяльності тощо);

в) індивідуального розвитку особистості молодого викладача (педагогічні здібності, ступінь особистої активності, провідна мотивація тощо).

Досвід свідчить, що визначальний вплив серед названих чинників на процес становлення надає професійна готовність і мотивація діяльності молодого педагога. С.Л. Рубінштейн зазначає: «Мотиви визначаються завданнями, у які включається людина... Мотив для цієї дії полягає саме у ставленні до завдання, до мети й обставин –

умов, за яких дія виникає». Не можна не погодитися з тим, що діяльність і завдання педагога перебувають в органічній єдності.

Процес становлення викладача фізичного виховання і спорту є керованим. Можна виділити відносно самостійні етапи його зростання. Першим етапом становлення педагога є адаптація до нових умов діяльності. Досвід свідчить, що більшість викладачів-початківців на перших порах стикаються зі значними труднощами. Молодий викладач їх долає з певною витратою фізичних і моральних сил. Педагогічна практика свідчить, що процес адаптації молодого викладача, як правило, триває від 3 місяців до 1 року [1].

Другим етапом становлення є активне оволодіння професійним досвідом. Цей етап не говорить про те, що під час адаптації педагог не брав участі в професійній практиці. Рушійними силами процесу є долання труднощів, що сприяє оволодінню професійним досвідом.

Серед труднощів найчастіше зустрічаються такі:

- велике навчальне навантаження;
- завантаженість громадською роботою;
- відсутність у колективі доброзичливої обстановки;
- недостатня методична підготовленість тощо.

Другий етап, як правило, в основному завершується через 2–3 роки.

Третій етап становлення викладача фізичного виховання і спорту є завершальним. У його змі-

сті відмічений чіткий перехід молодого педагога до усвідомленої педагогічної творчості. Разом із цим не можна не відмітити, що цей етап також складний і суперечливий. Для більшості педагогів він триває 3–4 роки. Усе визначається знаннями, розвиненими вміннями й навичками, особистими здібностями, високою організацією праці, вдумливим ставленням до професійної діяльності [5].

Висновки і пропозиції. Педагогічна діяльність викладача фізичного виховання і спорту – це діалектичний і динамічний процес, що має як свій зміст і характерні особливості, так і певні етапи професійного зростання, це неперервне вирішення педагогічних завдань. Розв'язати їх – знайти адекватний до цієї ситуації спосіб досягнення педагогічної цілі.

Список використаної літератури:

1. Герцик М.С., Вацеба О.М. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання і спорт». Харків : ОВС, 2016. 175 с.
2. Деминский А.Ц. Бытие физической культуры. Донецк : Донбасс, 2014. 230 с.
3. Демінський О.Ц. Концептуальні засади оптимізації навчально-тренувального процесу. Донецьк, 2013. 360 с.
4. Москаленко Н. Основи формування професійної майстерності спеціалістів з фізичного виховання в системі ВНЗ – школа. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2016. № 3–4. С. 62–64.
5. Фицула М.М. Педагогика. Киев : Академия, 2015. 528 с.

Voskoboynik T. Pedagogical activity of the teacher of physical education and sport

This article examines the pedagogical activity of a teacher of physical education and sports and provides a pedagogical analysis of the process of becoming a young teacher at a higher educational institution.

The activity of a teacher of physical education and sports is always carried out in organic unity with the leading effect of socio-economic conditions, morality of society, influence of mass media and a specific pedagogical team; the creation of physical education and sport does not end with the complete and final formation of the personality of the teacher-master and is possible only in pedagogical activity.

A pedagogical and professional working future teacher of physical growth has called for the benefit of greater efficiency, using vocational and pedagogical work in the framework of information work, specially used technical and technical education that deals with work for men, and it is also very important to work in the future enterprise.

The problems identified with the pedagogical development of the future teacher of physical education are in the field of vocational pedagogy, vocational education and theories and methods of physical education, but for the deep deep existence of the problem is important for every science: philosophy, sociology, cultural studies.

It is "in the activity of man his psyche is not only manifested but also formed", is being improved. As is well known, it is a multi-stage process of gradually increasing the teacher's creative potential from individual elements to the system, during which the teacher develops professional qualities, skills and skills. In the transition from one stage to another there is a natural continuity.

Structural components of the pedagogical activity of the teacher of physical education and sports is also the development of the necessary professional and pedagogical qualities, skills and skills of the organization of research and educational work. The core of becoming is professional improvement, the content of which is versatile and peculiar to every teacher. In the course of professional improvement the young teacher develops his pedagogical orientation, competence, there is accumulation and development of creative potential and on this basis an individual style of activity is developed.

The pedagogical activity of a teacher of physical education and sports is a dialectical and dynamic process that has both its content and characteristic features and certain stages of professional growth.

Key words: physical education, pedagogical activity, adaptation, teacher, process, stages.